

HANDLINGSPLAN FOR SAMISK SPRÅK OG
SAMISK KULTURKOMPETANSE
2002-2004

SÁMEGIELA JA SÁMI KULTURGELBBOLAŠVUOĐA
DOAIBMAPLÁNA 2002-2004

Troms fylkeskommune / Romssa fylkkasuohkan
Desember 2001 / 2001 Juovlamánu

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	3
1.1 INNLEDNING.....	3
1.2 MANDAT	3
1.3 STYRINGSGRUPPE, SEKRETARIAT OG SAKSGANG.....	3
1.4 FYLKESTINGETS VEDTAK	4
2. GRUNNLAG	6
2.1 LOVGRUNNLAG.....	6
2.1.1 Samelovens språkregler	6
2.1.2 Hvem omfattes av loven.....	8
2.1.3 Lov om stadnamn	9
2.2 PLANGRUNNLAG	10
2.2.1 Fylkesplanens hensyn til det samiske	10
2.2.2 Vedtak om handlingsplan.....	11
2.2.3 Øvrig fylkeskommunalt planverk.....	11
3 SITUASJONSBEKRIVELSE.....	12
3.1 FYLKESKOMMUNEN OG SPRÅKREGLENE	12
3.2 SENTRALADMINISTRASJONEN	12
3.3 VIDEREGÅENDE SKOLER	13
3.4 HELSE- OG SOSIALINSTITUSJONER.....	14
4 OMFANG OG FORMÅL	15
4.1 OMFANG	15
4.2 FORMÅL	15
5 ØKONOMISKE VIRKEMIDLER	16
5.1 STATLIG TOSPRÅKLIGHETSTILSKUDD.....	16
5.2 FYLKESKOMMUNAL FINANSIERING	16
6 MÅL	17
7 TILTAK.....	18
7.1 PERSONALPOLITISKE FORHOLD	18
7.2 KOMPETANSE - SAMISK SPRÅK	20
7.2.1 Oppretting av stilling som språkkonsulent.....	20
7.2.2 Permisjon med lønn for å delta på intensivkurs i samisk.....	21
7.3 KOMPETANSE - SAMISK KULTURKUNNSKAP.....	22
7.3.1 Kursdager for ledere og saksbehandlere	22
7.3.2 Temadager i fylkestinget.....	23
7.4 TILTAK VED DE VIDEREGÅENDE SKOLENE.....	24
7.4.1 Kursdager om samisk kultur.....	24
7.4.2 Skilting på samisk ved videregående skoler	25
7.4.3 Videregående skoler med offisielle navn på norsk og samisk	26
7.4.4 Statlige stimuleringsordninger	27
7.5 TILTAK INNEN HELSE- OG SOSIALSEKTOREN	28
7.5.1 Skilting av tannklinikker.....	28
7.6 INFORMASJON PÅ SAMISK.....	29
7.6.1 Kunngjøringer/annonser	29
7.6.2 Lover/regler/skjemaer	30
7.6.3 Brosjyrer/planer/Internett	31
7.6.4 Skilting av fylkeshuset.....	32
7.6.5 Retningslinjer for skilting av fylkeskommunale bygg på samisk	33

7.7 OFFISIELLE NAVN PÅ NORSK OG SAMISK	34
7.7.1 Troms fylkeskommune / Romssa fylkkasuohkan	34
7.7.2 Konsekvent bruk av navn på norsk og samisk	36
7.7.3 Fastsetting av skrivemåte for samiske stedsavn	37
7.8 SAKSBEHANDLING OG MØTESPRÅK	38
7.8.1 Inngående og utgående brev	38
7.8.2 Møteinnkalling / sakspapirer	39
7.8.3 Møtespråk	40
7.9 OPPFØLGING OG RULLERING AV HANDLINGSPLANEN	41
8 OVERSIKT OVER TILTAK OG BUDSJETT	42
8.1 TILTAK OG BUDSJETT 2002	43
8.2 TILTAK OG BUDSJETT 2003	44
8.3 TILTAK OG BUDSJETT 2004	45

1. INNLEDNING

1.1 Innledning

Spørsmålet om en egen Handlingsplan for samisk språk, og også om en egen samepolitisk handlingsplan er tatt opp i flere sammenhenger av rådgivende utvalg i samiske spørsmål, men også av fylkestinget.

Samiske spørsmål er i betydelig grad integrert i fylkeskommunens eksisterende plansystem, men rådgivende utvalg i samiske spørsmål har sett behovet for *et særskilt planarbeid* mot to hovedområder:

- 1) *Samisk språk (oppfølging av forpliktelser i forhold til Samelovens språkregler).*
- 2) *Styrke kompetansen omkring historiske og aktuelle samiske spørsmål i den fylkeskommunale organisasjon.*

1.2 Mandat

Rådgivende utvalg i samiske spørsmål vedtok i sak 36/96 igangsetting og ga planarbeidet følgende mandat (pkt. 7):

- *Vurdere hvilke tiltak som er nødvendig å sette i verk i Troms fylkeskommune for å oppfylle Samelovens språkregler.*
- *Se på hvilke tiltak som er ønskelig å sette i verk, også ut over minimumskravene i Samelovens språkregler.*
- *Foreta en kartlegging av tilstanden mht. samisk språk og kulturkompetanse i den fylkeskommunale organisasjon.*
- *Fremme forslag til tiltak på ulike sektorer som kan styrke bruken av samisk språk i fylket.*
- *Vurdere behovet for samisk kulturkompetanse i etatene, institusjonene og de videregående skolene.*
- *Så langt det er mulig angi økonomiske og administrative konsekvenser forslagene medfører.*

1.3 Styringsgruppe, sekretariat og saksgang

Rådgivende utvalg i samiske spørsmål har vært styringsgruppe for planarbeidet og fylkesrådmannen har hatt sekretariatsansvaret. Planen er ført i penn av vikarierende samekonsulent Marit Einejord.

Planarbeidet var forutsatt behandlet av fylkestinget i 1998, men er av ulike grunner forsinket. Det har vært avholdt to miniseminar underveis. Et om samisk språk i april 1997 og et om samisk kulturkompetanse i februar 1998. Rådgivende utvalg i samiske spørsmål har fått løpende orientering om fremdriften i planarbeidet.

Planutkastet har vært til behandling i Rådgivende utvalg i samiske spørsmål på møte 25. april 2001, hvoretter planutkastet gikk på intern høring. Utvalget behandlet saken på ny 7. juni 2001. Saken ble av utvalget vedtatt sendt på høring, med 3 måneders høringsfrist, til etatene, de videregående skolene, tan klinikkene, helse- og sosialinstitusjoner som ikke overføres staten pr 1.1.2001, arbeidstakerorganisasjonene, kommunene i Troms, sameforeningene i Troms, de samiske hovedorganisasjonene, Finnmark og Nordland fylkeskommuner, Sametinget, Kulturdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Det innkom 10 høringssvar.

Etter høringsrunden har planutkastet vært behandlet i rådgivende utvalg for samiske spørsmål (sak 28/01), fylkesutvalget (sak 84/01) og fylkestinget (sak 48/01).

1.4 Fylkestingets vedtak

Fylkestinget fattet følgende vedtak i sak 48/01 Handlingsplan for samisk språk og samisk kulturkompetanse 2002-2004, på møte 10.-13. desember 2001:

1. Fylkestinget har behandlet ”Handlingsplan for samisk språk og samisk kulturkompetanse 2002-2004”, og slår fast at planen gir en grundig beskrivelse av utfordringen og behov for å styrke samisk språk og samisk kulturkompetanse.
2. Fylkestinget slutter seg til forslag til ”Handlingsplan for samisk språk og samisk kulturkompetanse 2002-2004.”
3. Tiltak som har økonomiske konsekvenser må vurderes særskilt og innarbeides i årsbudsjett og økonomiplan.

Følgende uttalelse ble vedtatt i tilknytning til samme sak:

Troms fylkesting utfordrer staten til samisk navnsetting

”Troms fylkesting har vedtatt en svært ambisiøs plan for å styrke samisk språk og kulturkompetanse i Troms. Bl.a. betyr dette at flere fylkeskommunale institusjoner enn før skal ha både norsk og samisk navn på hovedskiltene ved inngangspartiene. På denne bakgrunnen vil vi rette en sterk oppfordring til de statlige institusjonene i Troms om også å innføre både norsk og samisk navnsetting på viktige skilter.

En spesiell oppfordring vil vi rette til Luftfartsverket om å sette både norsk og samisk navn på lufthavner i Troms. Særlig vil vi framheve Tromsø lufthavn som er inngangsporten til hele Nord-Norge, deriblant de samiske områdene, for svært mange besøkende. Det vil derfor gi et viktig og riktig signal til både norske og utenlandske besøkende å bli møtt av både norsk og samisk navn.

Den samme oppfordringen vil vi rette til Statens Vegvesen. Det bør være både norsk og samisk navn på skiltene som i Nord-Sverige og Nord-Finland. Særlig er det viktig med samisk navn ved grenseovergangene Kilpisjärvi og Bjørnfjell. Også for vegfarende bør det signaliseres at Troms og resten av Nord-Norge er både norsk og samisk område.”

2. Grunnlag

2.1 Lovgrunnlag

Troms fylkeskommunes politikk i forhold til samisk språk og kultur forutsettes å bygge på nasjonalt lovgrunnlag og å være i samsvar med internasjonal urfolksrett.

2.1.1 Samelovens språkregler

Troms fylkeskommune omfattes av Samelovens språkregler som trådte i kraft 1. januar 1992. Formålet med språkreglene er å bevare og utvikle det samiske språket ved særlig å styrke bruken av språket i offentlig sammenheng. Loven likestiller norsk og samisk språk innenfor et nærmere definert forvaltningsområde.

Forvaltningsområdet for samisk språk omfatter kommunene Guovdageaidnu/Kautokeino, Kárášjohka/Karasjok, Deatnu/Tana, Unjárga/Nesseby og Porsáŋgu/Porsanger i Finnmark og Gáivuotna/Kåfjord i Troms. Samelovens språkregler omfatter videre Finnmark fylkeskommune og Troms fylkeskommune. Enkelte regler gjelder også for Universitetet i Tromsø og andre statlige organ.

Troms fylkeskommune omfattes av Samelovens språkregler etter definisjonene i § 3-1, punktene 2. - 4. som sier at loven omfatter offentlige organ som betjener folk i en samisk kommune. Selv om eksempelvis Regionsykehuset i Tromsø ikke ligger innenfor det såkalte forvaltningsområdet for samisk språk, betjener sykehuset befolkningen i forvaltningsområdet i en eller flere samiske kommuner i Finnmark og Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune i Troms, og omfattes derfor av Samelovens språkregler.

Loven stiller krav til bruk av samisk språk i kunngjøringer, skjemaer og regler. Loven stiller krav til hvilke fylkeskommunale institusjoner som skal kunne besvare henvendelser på samisk.

Lovteksten

Samelovens språkregler og de paragrafer som gjelder for Troms fylkeskommune:

§ 3-1. Definisjoner

I dette kapitlet skal følgende definisjoner gjelde:

- 1. Med forvaltningsområdet for samisk språk menes kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord.*
- 2. Med offentlig organ menes ethvert organ for stat eller kommune.*

3. *Med lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet menes ethvert kommunalt, fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som omfatter en kommune eller en del av en kommune i forvaltningsområdet for samisk språk.*
4. *Med regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet menes ethvert fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som helt eller delvis omfatter flere av kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, men som likevel ikke er landsomfattende.*

§ 3-2. Oversettelse av regler. Kunngjøringer og skjema

Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning, skal oversettes til samisk.

Kunngjøringer fra offentlige organ som særlig retter seg mot hele eller deler av befolkningen i forvaltningsområdet, skal skje både på norsk og samisk.

Skjemaer til bruk overfor et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet skal foreligge både på norsk og samisk. Kongen gir nærmere regler om iverksetting av denne bestemmelsen.

§ 3-3. Rett til svar på samisk

Den som henvender seg på samisk til et lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til svar på samisk. Dette gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til tjenestemenn som utfører oppdrag utenfor organets kontor.

Den som henvender seg skriftlig på samisk til et regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til skriftlig svar på samisk. Kongen kan i særlige tilfeller gjøre unntak for bestemte regionale offentlige organ.

§ 3-5. Utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren

Den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egne interesser overfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner i forvaltningsområdet, har rett til å bli betjent på samisk.

§ 3-7. Rett til utdanningspermisjon

Tilsatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. Retten kan gjøres avhengig av at den tilsatte forplikter seg til å arbeide for organet en viss tid etter utdanningen. Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av disse bestemmelsene.

2.1.2 Hvem omfattes av loven

Samelovens språkregler gjelder etter dette for følgende fylkeskommunale institusjoner:

Helse- og sosialinstitusjoner:

- Nord-Troms tannhelsedistrikt
 - Olderdalen tannklinikk
 - Nordreisa tannklinikk
 - Lyngseidet tannklinikk
 - Storfjord tannklinikk
- øvrige helse- og sosialinstitusjoner som betjener hele fylket, inkludert befolkningen i forvaltningsområdet.

Videregående skoler:

- Nordreisa videregående skole
- Skjervøy videregående skole
- Nordkjosbotn videregående skole
- øvrige videregående skoler som har fag som Nordreisa videregående skole ikke har, og derfor betjener hele fylket, inkludert befolkningen i forvaltningsområdet

Fylkeskommunens sentraladministrasjon

- alle etater

Loven i praksis

Det betyr at nevnte institusjoner ved henvendelser som omfatter hele befolkningen i Troms, inkludert befolkningen i forvaltningsområdet (Gáivuotna/Kåfjord) skal:

- kunngjøre på samisk
- oversette regler og skjemaer til samisk

De skal videre:

- kunne betjene befolkningen på samisk
- gi permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskaper i samisk når organet har behov for slik kunnskap

Nevnte institusjoner skal kunne besvare henvendelser på samisk. For sentraladministrasjonen gjelder det kun skriftlige henvendelser på samisk.

Dersom institusjonen/skolen/etaten ikke har ansatte med nødvendig samiskkompetanse skal det etableres rutiner for bruk av tolk. Den enkelte institusjon/skole/etat er selv ansvarlig for fungerende rutiner.

Fylkesrådmannen kan etter søknad gjøre midlertidig unntak fra disse bestemmelsene. I slike saker skal rådgivende utvalg i samiske spørsmål og Sametinget gis anledning til å uttale seg.

2.1.3 Lov om stadnamn

Lov av 11. mai 1990 om Stadnamn regulerer hvilke navn som skal brukes på steder som kan kartfestes. Mange steder i Troms har samiske og kvenske navn i bruk i muntlig sammenheng, men ikke skriftlig.

På steder hvor skrivemåte på samisk ikke er fastsatt kan offentlig organ reise navnesak for å få fastsatt skrivemåte (§ 6 første ledd). Stadnamnlova vil etter høringsrunden i 2001 bli endret og saksgangen for navnesaker vesentlig forenklet.

Når skrivemåte på stedsnavn er fastsatt skal offentlig organ som hovedregel ta i bruk de navn som er fastsatt på et sted, og bruke de i alle sammenhenger (§ 3). Dette innebærer i praksis skilt, adresselister o.a.

Når det gjelder fylkeskommunale veier og anlegg, er det fylkeskommunen som vedtar navn på disse (§ 6 andre ledd).

Følgende paragrafer i Stadnamnlova er referert til overfor:

§ 3. *Bruk av stadnamn*

Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal skrivemåten brukast av alle offentlege organ, selskap som det offentlege eig fullt ut, og stiftingar som er oppretta av det offentlege. Andre skal bruke skrivemåten når dei gjer enkeltvedtak eller gir forskrift. Det same gjeld for skriving av namn i godkjeningspliktige lærebøker og i læremiddel utgitt med statsstøtte.

Samiske og finske stadnamn som blir nytta blant folk på staden, skal til vanleg brukast av det offentlege på kart, skilt, i register m.m., saman med eventuell norsk namneform.

§ 6. *Fastsetjing av skrivemåten*

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av:

- a. Offentlege organ og andre som er nemnde i § 3 første ledd første punktum.
- b. Eigar eller, dersom eigedommen er festa bort, festar når bruksnamnet kjem inn under § 5 andre ledd.
- c. Lokal organisasjon med særleg tilknytning til eit stadnamn.
- d. Stadnamnkonsulentane når det gjeld stadnamn i deira område.

Kommunestyret eller den det gir fullmakt, gjer vedtak om skrivemåten av namn på kommunale gater, vegar, parkar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l. Fylkestinget eller den det gir fullmakt, gjer vedtak om skrivemåten av namn på fylkeskommunale vegar, anlegg o.l.

2.2 Plangrunnlag

Troms fylkeskommunes politikk i forhold til samisk språk og kultur forutsettes å være i samsvar med nasjonal samepolitikk og skal ta hensyn til Sametingets planverk.

2.2.1 Fylkesplanens hensyn til det samiske

I fylkesplan for Troms 2000-2003 lyder overordna mål:

Overordna mål 2 i fylkesplan:

”For å sikre det regionale mangfoldet, bosetting og levemåte skal Tromskulturen; både den norske, samiske og kvenske, legges til grunn for utvikling av alle samfunnsområder”

Overordna mål 9 i fylkesplan:

”Troms fylkeskommune skal aktivt motarbeide rasisme, fremmedfrykt og splittelse mellom de ulike folkegrupper i Troms”

Om samiske spørsmål heter det i kap 3.2:

”Det samiske og kvenske kulturgrunnlaget har hittil bare i begrenset grad utgjort byggesteiner i samfunnsplanlegginga. Dette medfører at samisk og kvensk kultur er mindre utbredt og mer sårbar enn tilfellet hadde vært dersom norske myndigheter tidligere hadde vært mer bevisst minoritetsspørsmål. Selv om fornorskningspolitikken er forlatt, er det likevel nødvendig med særskilte tiltak for å ivareta og utvikle både samisk og kvensk kultur.”

Fylkeskommunen anerkjenner samene som urfolk og vil fortsatt satse på særlige samepolitiske tiltak. Spesifikt om samisk språk heter det:

”Det er nødvendig med forsterket innsats med tanke på bruk av samisk språk i offentlig sammenheng, herunder tilpasning av Samelovens språkregler.”

I fylkesplanens kapittel 8 om utdanning heter det:

”Reformene i skoleverket medfører at samiske emner skal integreres i ordinær undervisning i alle skoleslag i landet. Det må være et mål at ingen i løpet av neste fylkesplanperiode går ut av grunnskolen eller den videregående skolen i Troms uten grunnleggende kunnskaper om samiske forhold.”

2.2.2 Vedtak om handlingsplan

Spørsmålet om handlingsplan for samisk språk og også om en egen samepolitisk handlingsplan er tatt opp i flere sammenhenger, både av Rådgivende utvalg i samiske spørsmål, men også av fylkestinget (sak 14/96).

Nedenfor gjengis et utdrag av de viktigste punktene i en del av de sentrale vedtak som er gjort i forhold til samisk planarbeid de siste årene:

Spørsmålet om en egen handlingsplan for samisk språk ble første gang tatt opp av Rådgivende utvalg i samiske spørsmål under sak 9/95 og 10/95. Fylkestinget bevilget i junisamlingen kr. 300.000.- til dette formål. Planarbeidet ble ikke iverksatt, og midlene trukket tilbake.

I sak 12/96, høring til ny Helse- og sosialplan, støtter utvalget planens målsettinger om kartlegging av behov, og utarbeiding av en handlingsplan samisk språk- og kulturkompetanse ved fylkeskommunale institusjoner. I vedtatt plan heter det (kap. 8)

"Det bør gjennomføres en kartlegging av behov og utarbeiding av en handlingsplan for styrking av samisk språk og kulturkompetanse ved fylkeskommunale institusjoner, spesielt ved de store sentralinstitusjonene."

I fylkesordførers tale oktober 1996 heter det om samiske spørsmål:

"I løpet av de siste to år har Troms fylkeskommune tatt et betydelig løft i forhold til samiske spørsmål, både organisatorisk og i plansammenheng. Utfordringen framover ligger i å makte oppgaven med å integrere samiske spørsmål i den daglige fylkeskommunale virksomhet. Fokus framover må være på iverksetting og oppfølging av vedtatte tiltak, samtidig som vi fortsetter plan- og utviklingsarbeidet. Et særlig fokus må rettes på kompetanseoppbygging i forhold til samisk språk og kultur."

I sak 18/96 (økonomiplan 1997-2000), uttaler Rådgivende utvalg i samiske spørsmål at samiske spørsmål i hovedsak skal integreres i de respektive hovedutvalgs ansvarsområder - også med tanke på finansiering. Samtidig ser utvalget behov for egne midler på en del områder.

I fylkesplanen 1996-1999 (jf. tosidig utgangspunkt, s. 79) vektlegges sterkt integrasjon av samiske spørsmål i ordinær virksomhet, samtidig som en likevel åpner for særlige tiltak der dette måtte være nødvendig.

2.2.3 Øvrig fylkeskommunalt planverk

Hensynet til samisk språk og kulturkompetanse forutsettes integrert i fylkeskommunale planer i samsvar med denne planen.

3 Situasjonsbeskrivelse

Situasjonsbeskrivelsen gjelder for perioden frem til 2001.

Troms fylkeskommune har ikke hatt en særskilt politikk eller særskilt handlingsplan i forhold til bruk av samisk språk. Samiske spørsmål er ellers godt integrert i fylkesplanen, sektorplaner og endel delplaner.

Troms fylkeskommune har ingen særskilt politikk i forhold til kompetanse i samisk språk og kultur ut over generelle personalpolitiske retningslinjer om at personalet skal inneha nødvendig kompetanse for å utføre de oppgaver fylkeskommunen er pålagt.

3.1 Fylkeskommunen og språkreglene

Troms fylkeskommune oppfyller ikke krav i Samelovens språkregler. Fylkeskommunen kunngjør lite på samisk, har lite som er oversatt til samisk og har ingen rutiner for å behandle inngående brev på samisk.

Initiativet til å søke om tospråklighetsmidler og iverksette tiltak, har ligget hos den enkelte enhet.

Samelovens språkregler er minimumsregler. Det innebærer at alle offentlige organ oppfordres til å bruke samisk språk, også ut over lovens regler.

Rådgivende utvalg i samiske spørsmål har siden innføring av språkreglene hele tiden lagt til grunn at all fylkeskommunal virksomhet omfattes av loven. Dette er lagt til grunn ved fordeling av statlig tospråklighetstilskudd, og lagt til grunn ved utarbeiding av denne planen.

3.2 Sentraladministrasjonen

Troms fylkeskommune har tilsatt samekonsulent i rådmannsetaten. Samekonsulenten har ansvar for planlegging, utvikling og koordinering av samiske spørsmål og er også sekretær for Rådgivende utvalg i samiske spørsmål. Sentraladministrasjonen har muntlig språkkompetanse, men ingen fast skriftlig språkkompetanse. Samekonsulenten er ikke tillagt oppgaver som oversetting og tolking.

Rådgivende utvalg i samiske spørsmål er oppnevnes av fylkestinget og har 4-6 møter i året. Utvalget uttaler seg om fylkeskommunale planer, budsjett og høringssaker og kan selv ta opp saker. All saksbehandling i tilknytning til Rådgivende utvalg i samiske spørsmål og øvrige politiske utvalg i Troms fylkeskommune foregår i dag kun på norsk.

Fylkeshuset er ikke skiltet på samisk, men det er gjennomført linje-skilting fra inngangspartiet fram til samekonsulentens kontor.

Det arrangeres en årlig samekonferanse som simultantolkes. Øvrige møter holdes kun på norsk.

Kulturetaten har en del informasjon på samisk på Internett på Kulturnett Troms. Sentraladministrasjonen kunngjør noe på samisk.

Fylkesbibliotekets ansatte har gjennomgått kurs over et år om samisk språk og kultur, og om samiske bibliotek tjenester og kilder.

3.3 Videregående skoler

Samtlige videregående skoler i Troms fylke kan tilby undervisning i samisk. Ved skoler som ikke har egen lærer i samisk, får elevene tilbud om fjernundervisning i samisk. Det er likevel et mål at skoler med undervisning i samisk skal ha egen lærer med undervisningskompetanse i samisk språk.

Det er i dag kun Nordreisa og Skånland videregående skoler som har lærer(e) med undervisningskompetanse i samisk språk. Ingen videregående skoler har undervisningskompetanse i faget ”Samisk kulturkunnskap” som er et nasjonalt valgfag 2 t/u.

Rundt 60 elever ved videregående skoler i Troms får undervisning i samisk. Ved Nordreisa videregående skole er tallet 27 og ved Skånland videregående skole er tallet 18 (per 01.10.00). Ellers får enkelte elever ved Bardufoss, Kongsbakken, Kvaløya og Sjøvegan videregående skole undervisning i samisk.

Skolekatalogen for Troms fylke er ikke oversatt til samisk, den generelle delen fra departementet er på norsk og samisk. Nordreisa videregående har oversatt sin skolekatalog for skoleåret 2000-2001 til samisk, og har kompetanse i samisk i administrasjonen.

Nordreisa videregående skole er skiltet på norsk og samisk. Sjøvegan videregående skole er tildelt midler for å skilte hovedskilt på to språk, norsk og samisk. Øvrige skoler har ikke skilt på samisk.

Når det gjelder samiske stedsnavn har minst åtte av fylkeskommunens 20 videregående skoler samiske navn som brukes av samisktalende. Muligens flere ved nærmere undersøkelse:

- Gárgana joatkkaskuvla (Nordkjosbotn videregående skole)
- Ráissa joatkkaskuvla (Nordreisa videregående skole)
- Sážžá joatkkaskuvla (Senja videregående skole)
- Sálášvákki joatkkaskuvla (Tromsdalen videregående skole)
- Sállira joatkkaskuvla (Kvaløya videregående skole)
- Skániid joatkkaskuvla (Skånland videregående skole)
- Skiervvá joatkkaskuvla (Skjervøy videregående skole)
- Vuotnasiidda joatkkaskuvla (Sjøvegan videregående skole)

Seminar om integrering av samiske spørsmål i undervisningen ble arrangert ved Nordreisa videregående skole i 1996. Øvrige skoler ble tilbydd liknende seminar, uten respons. Senja videregående skole har hatt temadager om samisk kultur.

3.4 Helse- og sosialinstitusjoner

Regionsykehuset i Tromsø (RiTø) har etablert et samisk servicesenter med avdelingsleder og tolk. Service senteret tilbyr tolking for samiskspråklige, og informerer på begge språk. Senteret har etablert rutiner for samarbeid med de samiske kommunene. Samisk avdeling ved RiTø arrangerer kurs i samisk for ansatte og arrangere også kurs i flerkulturell forståelse.

Helsesenteret Sonjatun har gjennomført et omfattende afasiprojekt. De har oversatt norsk grunntest for afasi til samisk, utarbeidet lesebok og pekebok for samisktalende med afasi, og utviklet brosjyremateriell for ulike grupper som kommer i berøring med afasirammede. Arbeidsboka er godt mottatt.

Barne- og ungdomstjenesten har holdt to seminar om samisk kulturkompetanse. Familievernkontoret har samisk språkkompetanse.

Regionsykehuset er skiltet på norsk og samisk både når det gjelder hovedskilt og avdelinger. Ved Harstad sykehus er tildelt midler for å skilte hovedskilt på norsk og samisk. Øvrige helse- og sosialinstitusjoner er ikke skiltet på samisk.

En stor del av tospråklighetstilskuddet har blitt brukt til å oppfylle pasienters utvidede rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren.

Tannhelsetjenesten er delt inn i fem tannhelsedistrikt. I Nord-Troms tannhelsedistrikt betjener fire tannklinikker befolkningen i forvaltningsområdet. Disse er :

- Olderdalen tannklinikk / Dálošvákki bátnedivššohat
- Nordreisa tannklinikk / Ráissa bátnedivššohat
- Hatteng tannklinikk / Háhta bátnedivššohat
- Lyngseidet tannklinikk / Ivgomuotkki bátnedivššohat

Tannklinikkene har ikke skilt på samisk og kan ikke besvare henvendelser på samisk, eller betjene pasienter på samisk.

4 Omfang og formål

4.1 Omfang

Handlingsplanen omfatter all fylkeskommunal virksomhet. Dette betyr hele fylkeskommunen med sentraladministrasjonen, institusjoner og de videregående skolene og alle ansatte. Med ansatte menes alle ansatte på alle nivå. Planen omfatter også politisk nivå.

Handlingsplanen skal også virke retningsgivende for virksomheter i fylket som ikke er direkte fylkeskommunale, men mottar fast fylkeskommunalt tilskudd. Kompetanse som fylkeskommunen har på samiske spørsmål skal også komme kommunene til gode.

Da staten overtar spesialisthelsetjenesten fra 01.01.02 omfattes den ikke av planen. Det forutsettes at staten viderefører arbeidet for samisk språk og kulturkompetanse i de nye helseforetakene.

Planen vil gjøres gjeldene for de helse- og sosialinstitusjoner som ikke overtas av staten, herunder tannhelsetjenesten. Samtidig forutsettes at handlingsplanen gjøres gjeldende for nye oppgaver som legges inn under fylkeskommunen.

4.2 Formål

”Handlingsplan for samisk språk og kulturkompetanse 2002-2004” skal være:

- en klargjøring av Troms fylkeskommunes politikk i forhold til
 - bruk av samisk språk
 - fylkeskommunens kompetanse i samisk språk
 - fylkeskommunens kompetanse i samisk kultur
- et grunnlag for å begrunne behov for tildeling av statlig tospråklighetstilskudd fra Sametinget
- et grunnlag for å begrunne behov for fylkeskommunale midler til kompetanseheving innen samisk språk og kultur.

5 Økonomiske virkemidler

5.1 Statlig tospråklighetstilskudd

For å oppnå målene i Samelovens språkregler er det etablert ei ordning med statlig tospråklighetstilskudd. Ordningen forvaltes av Sametinget. I 2001 var det ca. 16 millioner til fordeling.

Tilskuddet til Troms fylkeskommune har etter søknad vært i størrelsesorden 500.000,- kr. per år. I år 2001 fikk Troms fylkeskommune 808.000,- kr.

Formålet med tospråklighetstilskuddet er å bevare, styrke og fremme bruken av samisk språk i offentlig forvaltning. Det er en overordnet målsetting at fylkets forvaltning skal bli tospråklig, slik at samisk- og norsktalende får en likeverdig fylkeskommunal tjenesteyting.

Det forventes at ”Handlingsplan for samisk språk og kulturkompetanse” vil være med på å gi en økning i tospråklighetstilskuddet til Troms fylkeskommune.

5.2 Fylkeskommunal finansiering

For å få fortgang i arbeidet med samisk språk og kulturkompetanse er det nødvendig at fylkeskommunen setter av egne midler. Det bør være et mål at fylkeskommunale midler minst tilsvarer størrelsen på tospråklighetsbevilgningen fra Sametinget.

Kompetansehevingstiltak i samisk språk og kulturkunnskap bør innarbeides i ordinære budsjett for etter- og videreutdanning og opplæringsplaner.

Fylkestinget setter av en særskilt årlig bevilgning i årsbudsjettet til samisk språk og kulturkompetanse. Midlene forvaltes av rådgivende utvalg i samiske spørsmål.

6 Mål

Følgende mål fastsettes for Troms fylkeskommunes arbeid med samisk språk og kulturkompetanse:

Mål 1

Troms fylkeskommune vil synliggjøre og ta i bruk samisk språk utover minimumsreglene i Sameloven

Mål 2

Troms fylkeskommune har som mål å betjene befolkningen i hele fylket på samisk når de ønsker det.

Mål 3

Ansatte og politikere i Troms fylkeskommune skal ha gode kunnskaper om samiske forhold, og derigjennom bidra til utvikling av kunnskap om samiske forhold i fylket for øvrig

7 Tiltak

7.1 Personalpolitiske forhold

Troms fylkeskommune bør ha en bevisst holdning til *utvikling* og til *rekruttering* av kompetanse i samisk språk og kultur.

Utvikling av kompetanse

Troms fylkeskommune har behov for å utvikle og nyttiggjøre seg den kompetanse i samisk språk som ansatte sitter inne med. Permisjon med lønn for å lære samisk må ses på som et første skritt på vegen mot å nyttiggjøre seg av de ansattes språkkunnskaper, og på sikt gjøre den om til formell språkkompetanse som kan brukes i jobbsammenheng.

I følge Samelovens språkregler (§ 3-7) har ansatte rett til permisjon med lønn for å lære samisk, når institusjonen har behov for slik kunnskap. Dette gjelder ansatte i institusjoner som betjener befolkningen i Gáivuotna/Kåfjord:

- enkelte ansatte i Nord-Troms tannhelsedistrikt
- ansatte ved Nordreisa videregående skole og enkelte andre videregående skoler
- ansatte i sentraladministrasjonen

Permisjonsreglementet må gjennomgå med tanke på praktisering av rett til permisjon med lønn for å lære seg samisk, hvor lang tid det skal gis permisjon for, og hvem det skal gjelde for.

Permisjon for å lese samisk taper i konkurranse med andre fag, og det trenges en særskilt oppmuntring.

Rekruttering av kompetanse

Rekruttering av personer med ønsket kompetanse kan gjøres på forskjellige måter. Et av tiltakene kan være å ønske kompetanse i samisk språk og kultur i stillingsannonse, og å annonsere på samisk i avis som skriver på samisk.

Vanlig praksis i samiske kommuner er at søkere med kompetanse i samisk språk foretrekkes *under ellers like forhold*. Det understrekes at det ikke er snakk om å sette til side fagkompetanse, men å anse kompetanse i samisk språk og kultur som en relevant *tilleggs-kompetanse*.

Forslag nr. 1

- 1) Troms fylkeskommune skal ha en bevisst holdning til utvikling og rekruttering av kompetanse i samisk språk og kultur.

- 2) Ved utarbeiding av nye Personalpolitiske retningslinjer tas det særlig hensyn til organisasjonens forpliktelser i forhold til Samelovens språkregler og behov for kompetanse i samisk språk. Det tas også hensyn til fylkeskommunens behov for kompetanse i samisk kultur jf. fylkesplanens målsetting.
- 3) Tilsettingsreglementet gjennomgås med tanke på hvilke formuleringer som skal stå i utlysningsteksten for å rekruttere kompetanse i samisk språk og kultur. Det må ses på hvilke institusjoner det *skal* gjelde for og hvilke institusjoner det *bør* gjelde for.
- 4) Permisjonsreglementet gjennomgås med tanke på praktisering av rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk (jf. Samelovens § 3-7. *Rett til utdanningspermisjon*). Det må ses på hvem regelen skal gjelde for, hvem den i tillegg *bør* gjelde for, og permisjonens varighet.
- 5) Spørsmål om samisk språk og kulturkunnskap integreres i alle planer som omhandler kompetanseutvikling og personalutvikling.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Innen utgangen av 2004

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Egne budsjettmidler

7.2 Kompetanse - samisk språk

7.2.1 Oppretting av stilling som språkkonsulent

I følge Samelovens språkregler skal sentraladministrasjonen kunne besvare skriftlige henvendelse på samisk (§ 3-3 andre ledd).

For å følge opp tiltak foreslått i denne handlingsplanen, vil det være helt nødvendig med egen språkkonsulent/tolk i sentraladministrasjonen. Språkkonsulenten skal oversette, tolke, være konsulent i forbindelse med navnesaker, skilting og korrekturlesing.

Språkkonsulenten kan i første omgang betjene hele fylkeskommunen. Men det må være et mål at hver etat og institusjon har kompetanse i samisk språk, slik at de kan besvare henvendelser på samisk og betjene befolkningen på samisk når de ønsker det.

Forslag nr. 2

Troms fylkeskommune oppretter stilling som samisk språkkonsulent/tolk administrativt lagt til rådmannsetaten.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Våren 2002

Kostnad

Lønnskostnad

Finansiering

Statlig tospråklighetstilskudd (til lønn)

7.2.2 Permisjon med lønn for å delta på intensivkurs i samisk

I følge Samelovens språkregler skal institusjoner som betjener folk i forvaltningsområdet kunne besvare henvendelser på samisk (§ 3-3). For sentraladministrasjonen gjelder dette skriftlige henvendelser.

Rett til permisjon med lønn for å lære samisk omfatter ansatte ved enkelte tannklinikker i Nord-Troms, enkelte videregående skoler og sentraladministrasjonen. Retten gjelder også øvrige helse- og sosialinstitusjoner som betjener hele fylket.

Troms fylkeskommune betjener samiskspråklig befolkning både innenfor og utenfor det området som omfattes av Samelovens språkregler. Videre behandler både ansatte og politikere samiske spørsmål og har møter med samiske institusjoner og organisasjoner.

En prøveordning med rett til permisjon med lønn for å delta på intensivkurs i samisk (2 uker) skal gjelde ansatte i hele fylkeskommunen og politikere.

Troms fylkeskommune har behov for å utvikle og nyttiggjøre seg den kompetanse i samisk språk som ansatte sitter inne med. Mange forstår samisk eller har lært seg litt samisk, men bruker ikke språket i jobbsammenheng.

Permisjon med lønn for å delta på intensivkurs i samisk (2 uker) må ses på som et første skritt på veien mot å nyttiggjøre seg av de ansattes språkkunnskaper, og på sikt gjøre den om til formell språkkompetanse som kan brukes i jobbsammenheng.

Det ses på som formålstjenlig å prioritere søkere som kan litt samisk fra før, ikke begynneropplæring.

Forslag nr. 3

- 1) Troms fylkeskommune oppretter prøveordning med permisjon med lønn for å delta på intensivkurs i samisk (2 uker).
- 2) Ordningen gjelder for alle ansatte og politikere.
- 3) Ordning gjelder i perioden 2002-2004 og evalueres i 2004.
- 4) Ordningen finansieres over posten personalpolitiske midler og administreres av rådmannsetaten.

Ansvar: Fylkesrådmannen

Tid: 2002-2004

Kostnad: Ikke beregnet

Finansiering: Personalpolitiske midler, tospråklighetsmidler

7.3 Kompetanse - samisk kulturkunnskap

7.3.1 Kursdager for ledere og saksbehandlere

Fylkeskommunen berører mange samiske spørsmål i alle sektorer og har forpliktelser i forhold til samisk befolkning både via Sameloven og via fylkesplanen.

Kursdager om samiske forhold for ledere og saksbehandlere vil gi kunnskaper om samisk språk i Troms, samisk kultur og en oppdatering på feltet samepolitikk.

En kursdag kan inneholde utflukt, kulturelt innslag o.a. for å være attraktivt å delta på.

Forslag nr. 4

- 1) Troms fylkeskommune innfører en årlig kursdag om samiske spørsmål for ledere og saksbehandlere.
- 2) Budsjettposten personalpolitiske midler bør økes for formålet.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Fra og med 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Personalpolitiske midler

7.3.2 Temadager i fylkestinget

Kurs om samiske forhold vil være en arena for å kunne diskutere samiske spørsmål grundigere og i et bredere perspektiv, enn man har anledning til ved behandling av de enkelte saker. Alle saker berører mer eller mindre samiske spørsmål.

Politikere har behov for kunnskaper om samisk språk og kultur i Troms generelt, og en oppdatering i forhold til samepolitikk spesielt.

Ved konstituering av nytt fylkesting er det viktig å gi fylkestingets politikere kunnskap om fylkeskommunens målsettinger i forhold til samiske spørsmål.

Forslag nr. 5

- 1) Troms fylkeskommune integrerer samiske spørsmål i opplæring av politikere ved konstituering av nytt fylkesting.
- 2) Troms fylkeskommune arrangerer minimum en temadag om samiske spørsmål i hver fylkestingsperiode.
- 3) Tiltakene finansieres over ordinært budsjett for politikeropplæring.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Fra og med 2002

Kostnad

Ikke beregnet.

Finansiering

Egne budsjettmidler

7.4 Tiltak ved de videregående skolene

7.4.1 Kursdager om samisk kultur

Lærere i videregående skole har behov for en reell kompetanseheving og en trygghet i forhold til egen kunnskap om samiske forhold.

I fylkesplanens kapittel 8 om utdanning heter det:

”Reformene i skoleverket medfører at samiske emner skal integreres i ordinær undervisning i alle skoleslag i landet. Det må være et mål at ingen elever i løpet av neste fylkesplanperiode går ut av grunnskolen eller den videregående skolen i Troms uten grunnleggende kunnskaper om samiske forhold.”

De videregående skolene integrerer i ulik grad kunnskap og samiske forhold i undervisning i samfunnsfag og andre fag. Ingen videregående skoler i Troms har per i dag undervisning i nasjonalt valgfag ”Samisk kulturkunnskap” 2 t/u.

Det må utvikles et opplegg som kan brukes som et utgangspunkt for kurs i samisk kulturkunnskap for de ansatte ved de videregående skolene. Kursene bør gi kunnskap om det samiske i fagplanene og hvordan man integrerer samiske spørsmål i undervisningen, lokale historiske og aktuelle samiske spørsmål og tilgjengelig undervisningsmateriell. Skolen står som arrangør sammen med utdanningsetaten.

Kurs i kulturkunnskap kan utvikles og videreføres som kompetansegivende kurs for samfunnsfaglærere i den videregående skolen.

Forslag nr. 6

- 1) Utdanningsetaten utvikler et opplegg for kurs i samisk kulturkunnskap ved de videregående skolene, for å bli i stand til å gi elevene grunnleggende kunnskaper om samiske forhold (jf. fylkesplanens kap 8 Utdanning).
- 2) Kursene omfatter alle lærere, administrativt ansatte og pedagogisk psykologisk tjeneste.
- 3) Samtlige videregående skoler i Troms gjennomfører kurset.

Ansvar

Fylkesutdanningsjefen

Tid

Fra og med 2002

Kostnad: Ikke beregnet

Finansiering: Etterutdanningsmidler, statlige prosjektmidler

7.4.2 Skilting på samisk ved videregående skoler

I Stadnamlova heter det at de steder som har samiske eller kvenske navn i bruk skal skiltes med de navn som er i bruk.

Følgelig bør alle videregående skoler på steder som har samiske navn i bruk, skilte på norsk og samisk. Troms fylkeskommune vil på denne måten bidra til at en muntlig navnetradisjon synliggjøres gjennom skriftlig bruk.

Øvrige videregående skoler bør skilte på norsk og samisk fordi dette bidrar til å alminnelig gjøre skilting på norsk og samisk, og bidrar til å ta bort noe av trykket på Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune.

Det er i hovedsak snakk om at fylkeskommunalt hovedskilt ved innkjøring til skolen skal skiltes på norsk og samisk, ikke vegskilt. Om enkelte videregående skoler i tillegg ønsker å skilte avdelinger og dører på norsk og samisk, bør fylkeskommunen ha rom for å fordele midler til dette.

Forslag nr. 8

- 1) Troms fylkeskommune vedtar å skilte samtlige videregående skoler i Troms på norsk og samisk.
- 2) Skiltingen gjennomføres innen utgangen av 2003.

Ansvar

Fylkesutdanningssjefen

Tid

Innen utgangen av 2003

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Statlig tospråklighetstilskudd og egne budsjettmidler

7.4.3 Videregående skoler med offisielle navn på norsk og samisk

Troms fylkeskommune står fritt til å vedta offisielle navn på to språk på institusjoner (jf. Stadnamnlova § 6 andre ledd). På de steder hvor Staten vedtar offisielt stedsnavn på to språk bør institusjoner på stedet ha samme offisielle navn.

Det er i tråd med Samelovens språkregler at Nordreisa videregående skole som betjener befolkningen innenfor forvaltningsområdet (Gáivuotna/Kåfjord) har et offisielt navn på norsk og samisk.

Det er et mål at Troms fylkeskommune tar i bruk samisk språk ut over Samelovens krav. Det er derfor ønskelig at Skånland videregående skole som har et særlig ansvar for undervisning i samisk språk i Sør-Troms og Nordre-Nordland tar i bruk sitt samiske navn også i offisiell skriftlig sammenheng.

Ved å ta i bruk skolens samiske navn også i skriftlig form hever man språkets status og synliggjør overfor elever, lærere og andre at språket har en verdi ved skolen. Det kan være en motivasjonsfaktor for å skaffe seg kompetanse i samisk språk.

Forslag nr. 7

- 1) Troms fylkeskommune vedtar at følgende videregående skoler skal ha offisielt navn på norsk og samisk
 - a) Nordreisa videregående skole / Ráissa joatkkaskuvla
 - b) Skånland videregående skole / Skániid joatkkaskuvla
- 2) Skoler med offisielle navn på norsk og samisk bruker navnet på begge språk i alle sammenhenger. Det vil si brevhode, konvolutter, adresselister o.a.
- 3) Vedtak om offisielt navn på to språk sendes Sametingets språkavdeling for uttalelse angående skrivemåte og bruk av dialekt.
- 4) Merutgifter i forbindelse med offisielt navn på to språk forutsettes dekket av staten.

Ansvar

Fylkesutdanningssjefen

Tid

Våren 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering: Statlig tospråkighetstilskudd og egne budsjettmidler

7.4.4 Statlige stimuleringsordninger

Per i dag har kun Nordreisa og Skånland videregående skole kvalifisert lærer i samisk. Elever ved andre skoler tilbys fjernundervisning. Fjernundervisning må ses på som en nødløsning, og målet må være at skoler med elever som ønsker undervisning i samisk har lærer med ønsket kompetanse.

I Troms har Staten tre studiehjemler for lærere i grunnskolen som vil studere samisk på høgskole- og universitetsnivå. Studiehjemlene bør også kunne benyttes for lærere i den videregående skolen.

I tillegg til studiehjemler i samisk språk, er det behov for eller stimuleringsordninger for å skaffe undervisningskompetanse i nasjonalt valgfag ”Samisk kulturkunnskap”. Det er behov for etterutdanning og faglig påfyll for samfunnsfaglærere som skal integrere undervisning om samisk språk og kultur i faget.

Forslag nr. 9

- 1) Troms fylkeskommune søker om at statens studiehjemler for å studere samisk på universitets- og høgskolenivå skal omfatte lærere i den videregående skolen.
- 2) Troms fylkeskommune søker staten om stimuleringsordninger for lærere som fullfører videreutdanning i samisk kulturkunnskap (10 vekttall).

Ansvar

Fylkesutdanningssjefen

Tid

Våren 2002

Kostnad

Ingen

Finansiering

Statlig

7.5 Tiltak innen helse- og sosialsektoren

7.5.1 Skilting av tannklinikker

I følge Samelovens språkregler har pasienter en utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren (§ 3-5). Tannhelse overtas ikke av staten 01.01.02 og omfattes derfor av denne handlingsplanen.

I og med en utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialinstitusjoner, foreslås det at man skilter hovedskilt ved samtlige tannklinikker i Troms på norsk og samisk.

Forslag nr. 10

Samtlige tannklinikker i Troms skilter hovedskilt på norsk og samisk.

Ansvar

Fylkeshelsesjefen

Tid

Innen utgangen av 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Statlig tospråklighetstilskudd og egne budsjettmidler

7.6 Informasjon på samisk

7.6.1 Kunngjøringer/annonser

Kunngjøringer fra fylkeskommunen som gjelder befolkningen i Troms, og som også gjelder folk i Gáivuotna/Kåfjord, skal i følge Samelovens språkregler være på norsk og samisk (§ 3-2 andre ledd). Departementene, Statens helsetilsyn og Finnmark fylkeskommune, Fylkesmannen i Finnmark, Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune og flere kunngjør på samisk i avis som skriver på samisk.

Samelovens språkregler er minimumsregler og offentlige organ oppfordres til å ta i bruk samisk ut over minimumsreglene. Å sette inn stillingsannonser i avis som skriver på samisk, kan være et virkemiddel for å øke rekruttering av kompetanse som fylkeskommunen trenger.

Forslag nr. 11

Troms fylkeskommune vedtar følgende praksis i forhold til kunngjøring og annonsering på samisk

- a) Kunngjøringer fra Troms fylkeskommune skal være på samisk i avis som skriver på samisk. Det gjelder kunngjøring av fylkestingssamlinger, utlysning av midler o.a.
- b) I tillegg til kunngjøringer skal annonser fra Troms fylkeskommune være på samisk i avis som skriver på samisk. Det gjelder stillingsannonser, utlysning av anbud o.a.

Ansvar

Samtlige fylkeskommunale etater og institusjoner

Tid

Fra og med 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Statlig tospråklighetstilskudd og egne budsjettmidler

7.6.2 Lover/regler/skjemaer

Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning, skal i følge Samelovens språkregler oversettes til samisk (§ 3-2 punkt 1). Det er her snakk om egenproduserte regler og skjemaer.

Eksempelvis:

- skjema for å søke om støtte.
- retningslinjer for tildeling av støtte.
- fylkeskommunale reglementer

Forslag nr. 12

Troms fylkeskommunes egenproduserte regler og skjema skal oversettes til samisk.

Ansvar

Samtlige fylkeskommunale etater og institusjoner.

Tid

Innen utgangen av 2003

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Oversetting og trykking: Statlig tospråklighetstilskudd

7.6.3 Brosjyrer/planer/Internett

Det er naturlig at informasjon fra fylkeskommunen som retter seg mot alle i fylket, inkludert samiskspråklig befolkning, gis ut på norsk og samisk. Eksempelvis informasjon til elever i videregående skole og næringsutøvere i fylket både når det gis ut som brosjyre, brev eller per Internett.

Fylkeskommunens planer inneholder nyttig informasjon både for Sametinget, samiske organisasjoner og media, og bør tas med i betraktning når man vurderer hva som skal oversettes til samisk.

Forslag nr. 13

- 1) Nye informasjonsprosjekt som retter seg mot hele eller deler av befolkningen i Troms fylke (næringsutøvere, elever o.a) skal som hovedregel også utarbeides på samisk fra grunnen av.
- 2) Den enkelte etat og institusjon vurderer om planer og delplaner oversettes til samisk. Her vil planens innhold og målgruppe være retningsgivende.
- 3) Informasjon av permanent karakter som legges ut på Internett fra fylkeskommunen legges ut parallelt på norsk og samisk.

Ansvar

Samtlige fylkeskommunale etater og institusjoner.

Tid

Innen utgangen av 2004

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Oversetting og trykking: Statlig tospråkighetstilskudd

7.6.4 Skilting av fylkeshuset

Fylkeshuset har ikke skilting på samisk, sett bort i fra at linje-skilting til samekonsulentens kontor.

Regionsykehuset i Tromsø har skiltet hovedskilt og avdelinger på norsk og samisk. Det er naturlig fordi regionsykehuset har mange brukere som ferdes i gangene og skal finne fram.

Universitet i Tromsø har skiltet hovedskilt på norsk og samisk og det er foreslått at hovedinngang til Tromsø kommunes nye rådhus skiltes på norsk og samisk.

Det ses på som naturlig å skilte hovedskilt ved fylkeshuset på norsk og samisk, men det ses ikke på som formålstjenlig å skilte hele fylkesbygget på norsk og samisk fordi fylkeshuset ikke har brukere som skal finne fram i gangene på samme måte som ved helse- og sosialinstitusjoner.

Forslag nr. 14

- 1) Troms fylkeskommune skilter fylkeshusets hovedskilt på norsk og samisk
- 2) Skilt over informasjonskiosken i fylkeshuset skiltes på norsk og samisk.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Innen utgangen av 2004

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Statlig tospråklighetstilskudd og egne budsjettmidler

7.6.5 Retningslinjer for skilting av fylkeskommunale bygg på samisk

Skilting på samisk er et viktig tiltak som støtter opp om formålet med Samelovens språkregler, som er å bevare og styrke det samiske språket ved særlig å styrke bruken av språket i offentlig sammenheng.

Forslag nr. 15

Troms fylkeskommune vedtar følgende retningslinjer for skilting av bygg på samisk:

- a) Ved nybygg skal skilting på samisk inngå i byggekostnadene.
- b) Ved renovering skal skilting på samisk inngå i renoveringskostnadene.
- c) Samtlige fylkeskommunale institusjoner skilte hovedskilt på norsk og samisk.
- d) Institusjonene avgjør selv om de i tillegg til hovedskilt på norsk og samisk, vil skilte avdelinger og dører på norsk og samisk.
- e) Ved vedtak om offisielt navn på norsk og samisk skiltes det med offisielt navn på alle skilt.
- f) Skilting på samisk foretas så snart som praktisk mulig.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Fra og med 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Egne budsjettmidler

7.7 Offisielle navn på norsk og samisk

7.7.1 Troms fylkeskommune / Romssa fylkkasuohkan

Per i dag har seks kommuner i Finnmark og en kommune i Troms offisielle navn på to språk. Disse er:

- Guovdageainnu suohkan/Kautokeino kommune
- Kárášjoga gielda/Karasjok kommune
- Deanu gielda/Tana kommune
- Unjárgga gielda/Nesseby kommune
- Porsáŋggu gielda/Porsanger kommune
- Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune

Kommunenes offisielle navn brukes gjennomgående på samisk og norsk.

Finnmark fylkeskommune har søkt om å få bruke offisielt navn på to språk. Det er ventet at myndighetene innvilger søknaden i løpet av året, etter en endring i ”Lov om endring av rikets inndelingsnavn”.

Saka er ute på høring i samtlige kommune i Finnmark i 2001. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har i høringsnotatet foreslått at det norske navnet bør stå først. Det understrekes at det ikke er snakk om en prioritering i forholdt til språkene, men at de er likestilte.

På sikt vil flere kommuner i Troms bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk og få offisielle navn på to språk. Troms fylkeskommune bør ligge et skritt foran utviklingen og ha et våkent forhold til offisielle navn på to språk, både når det gjelder fylkeskommunens offisielle navn og underliggende institusjoners offisielle navn.

Departementets endelige vedtak om Finnmark fylkeskommunes navn på to språk vil virke retningsgivende for Troms fylkeskommunes navn, og i hvilken rekkefølge navn på to språk skal stå.

Forslag nr. 16

Troms fylkeskommune vedtar følgende i forhold til offisielt navn på fylket:

- 1) Troms fylkeskommunes ønsker å synliggjøre samisk språk og ta i bruk fylkets samiske navn.
- 2) Troms fylkeskommune vil hete

Troms fylkeskommune / Romssa fylkkasuohkan

- 3) Troms fylkeskommune / Romssa fylkkasuohkan søker departementet om formell godkjenning av offisielt navn på to språk.
- 4) Troms fylkeskommune / Romssa fylkkasuohkan tar i bruk offisielt navn på to språk i alle sammenhenger, det betyr brevhoder, konvolutter, adresselister o.a.
- 5) Merutgifter i forbindelse med offisielt navn på to språk forutsettes dekket av staten.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Våren 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Statens tospråklighetstilskudd og egne budsjettmidler

7.7.2 Konsekvent bruk av navn på norsk og samisk

Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune har et offisielt navn på samisk og norsk. Det gjelder også institusjoner og organisasjoner som fylkeskommunen har kontakt med både innenfor og utenfor forvaltningsområdet, blant annet Sámediggi/Sametinget. Offisielle navn på flere språk skal brukes på brevhoder, konvolutter, i adresselister m.v, slik som det gjøres i de samiske kommunene og institusjonene.

Forslag nr. 17

Troms fylkeskommune med alle underliggende institusjoner bruker konsekvent vedtatte offisielle navn på flere språk på brevhoder, konvolutter, i adresselister og øvrig korrespondanse der dette er naturlig.

Ansvar

Samtlige fylkeskommunale institusjoner

Tid

Fra og med 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Statens tospråklighetstilskudd og egne budsjettmidler

7.7.3 Fastsetting av skrivemåte for samiske stedsavn

Mange steder i Troms har samiske og kvenske navn i bruk i muntlig sammenheng. Synliggjøring av samisk språk betyr å ta i bruk samiske navn, også i skriftlig form.

På steder hvor skrivemåte på samisk ikke er fastsatt, må dette gjøres slik at samme skrivemåte brukes i all skriftlig korrespondanse på samisk. Å ha fastsatt skrivemåte er også viktig i forbindelse med skilting, slik at man ikke får mange skriftlige versjoner av samme navn.

Det er også viktig at aviser som skriver på samisk og samiske lærebokforfattere har vedtatte skriveformer å holde seg til.

Forslag nr. 18

For å få avklart skrivemåte kan Troms fylkeskommune reise navnesaker på steder i Troms som har samiske stedsnavn i bruk, og på steder med fylkeskommunale institusjoner som skal skiltes på samisk. Saken inneholder imidlertid mange kompliserte aspekter, og tas opp med Sametingets språkavdeling med tanke på nærmere avklaring før eventuell videre oppfølging i fylkeskommunal regi

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Våren 2002

Kostnad

Ingen.

Finansiering

Ingen

7.8 Saksbehandling og møtespråk

7.8.1 Inngående og utgående brev

Den som henvender seg skriftlig på samisk til et regionalt offentlig organ som omfattes av Samelovens språkregler, har i følge § 3-3 andre ledd rett til å få svar på samisk. Det må innarbeides rutiner for hvordan inngående brev på samisk behandles og journalføres, og hvordan inngående brev på to språk journalføres, slik at det framkommer at brevet er kommet inn på samisk eller på to språk. I første omgang prioriteres det å innføre rutiner i sentraladministrasjonen.

Samelovens språkregler er minimumsregler. Dette innebærer at alle offentlige organ oppfordres til å ta hensyn til bruk av samisk språk, også ut over lovens regler. God forvaltningskikk tilsier at utgående brev til samiske kommuner, organisasjoner og institusjoner skal være på norsk og samisk.

Gratis samisk tegnsett og fonter hentes fra Sametingets temasider www.samediggi.no

Forslag nr. 19

Troms fylkeskommune ønsker å gjennomføre følgende praksis når det gjelder brev på samisk:

- a) Inngående brev til sentraladministrasjonen på samisk besvares på samisk.
- b) Inngående brev til sentraladministrasjonen på norsk og samisk, besvares på norsk og samisk.
- c) Det utarbeides rutiner for journalføring av brev, slik at det framkommer hvilket/hvilke språk brevet er på.
- d) Alle som journalfører brev ordnes tilgang til samisk tegnsett.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Til

Innen utgangen av 2004

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Oversetting og utarbeiding av samisk tekst: Statlig tospråklighetstilskudd

7.8.2 Møteinnkalling / sakspapirer

Det er et mål i følge Samelovens språkregler at forvaltningen skal bli tospråklig. I rammen av denne planperioden anses det ikke som realistisk at alle møtebøker forefinnes på to språk.

Som et første tiltak anses det som naturlig å arbeide for at møteinnkalling og saksliste til i tilknytning til Rådgivende utvalg i samiske spørsmål forefinnes på to språk.

Forslag nr. 20

Troms fylkeskommune har som målsetting at møteinnkalling og saksliste til Rådgivende utvalg i samiske spørsmål skal forefinnes på norsk og samisk. Saksframlegg og møtebøker oversettes til samisk ved behov.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Til

Innen utgangen av 2004

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Statlig tospråklighetstilskudd

7.8.3 Møtespråk

Formålet med Samelovens språkregler er å styrke bruken av samisk språk, og legge til rette for at samisktalende kan bruke samisk i offentlig sammenheng.

I den grad det er praktisk mulig bør Troms fylkeskommune ha det som målsetting at det skal være mulig å bruke samisk som møtespråk der dette er naturlig.

Møter på samisk i regi av Troms fylkeskommune vil være aktuelt i møter med Sametinget, samiske organisasjoner og institusjoner.

En målsetting om at det skal være mulig å bruke samisk som møtespråk, fordrer tilgjengelig kompetanse i samisk språk.

Forslag nr. 21

- 1) Troms fylkeskommune har som målsetting at det ved fylkestingets samlinger skal være mulig å snakke samisk fra fylkestingets talerstol.
- 2) Troms fylkeskommune har som målsetting at det ved øvrige møter skal det være mulig å snakke samisk, etter en vurdering av møtets karakter.

Ansvar

Fylkesrådmannen.

Tid

Fra 2002

Kostnad

Ikke beregnet

Finansiering

Tolking: Statlig tospråklighetstilskudd

7.9 Oppfølging og rullering av handlingsplanen

Forslag nr. 22

- 1) En vurdering av situasjonen til samisk språk og kulturkompetanse i fylkeskommunen tas med i årsmelding fra Rådgivende utvalg i samiske spørsmål som legges fram for fylkestinget.
- 2) Ved senere rulleringer skal handlingsplanen følge fylkesplanperioden.

Ansvar

Fylkesrådmannen

Tid

Fra og med 2002

Kostnad

Ingen.

8 Oversikt over tiltak og budsjett

Her følger en oversikt over tiltak og stipulerte kostnader i egne tabeller.

Tabellene inneholder de tiltak som koster penger, og en stipulering av kostnad for hvert år i planperioden 2002-2004.

Tiltak som ikke koster penger, er ikke nevnt i tabellene. Bevisst bruk av samiske navn er tiltak for samisk språk som ikke koster penger, men som handler om holdninger og praksis.

Generelle merutgifter ved tospråklighet som er vanskelig å beregne, men som er tatt med i tabellen:

- ekstra kopiering av brev på to språk
- ekstra porto ved utsending av brev/informasjon på to språk
- m.m

Eventuelt innkjøp av nytt tolkeutstyr til fylkesbygget er heller ikke regnet med.

8.1 Tiltak og budsjett 2002

Institusjon	Tiltak	Tid	Kostnad	Ansvar	Finansiering
Etater og institusjoner	Kunngjøringer og annonser på samisk	2002	100000	Etater og institusjoner	Statlig tospråklighetstilskudd/egne budsjettm.
	Øversetting av egenproduserte skjemaer/regler	2002	50000	Etater og institusjoner	Statlig tospråklighetstilskudd/egne budsjettm.
Sentraladministrasjonen	Stilling som språkkonsulent/tolk administrativt plassert i rådmannsetaten.	2002	300000	Fylkesrådmannen	Statlig tospråklighetstilskudd (lønn)
	Merutgifter ved offisielt navn på norsk og samisk (brevhode, konvolutter, våpen o.a.)	2002	100000	Fylkesrådmannen	Statlig tospråklighetstilskudd (lønn)
Tannklinikene	Skilting av hovedskilt på norsk og samisk	2002	500000	Fylkeshelsesjefen	Statlig tospråklighetstilskudd/ egne budsjettm
De videregående skolene	Skilting av hovedskilt på norsk og samisk	2002	200000	Fylkesutdanningsjefen	Statlig tospråklighetstilskudd/ egne budsjettm
Nordreisa videregående skole / Ráissa joatkkaskuvla	Merutgifter i forbindelse med offisielt navn på norsk og samisk	2002	50000	Fylkesutdanningsjefen	Statlig tospråklighetstilskudd/ egne budsjettm
Skånland videregående skole / Skániid joatkkaskuvla	Merutgifter i forbindelse med offisielt navn på norsk og samisk	2002	50000	Fylkesutdanningsjefen	Statlig tospråklighetstilskudd/ egne budsjettm
Alle fylkeskommunalt ansatte og politikere	Prøveordning med utvidet rett til permisjon med lønn for å delta på intensivkurs i samisk (2 uker)	2002	100000	Fylkesrådmannen	Statlig tospråklighetstilskudd/ egne budsjettm
Ledere og saksbehandlere	Kursdag i samisk kulturkunnskap og samepolitikk	2002	50000	Fylkesrådmannen	Fylkestinget/personalpolitiske midler
Politikere	Temadag i samisk kulturkunnskap og samepolitikk	2002	50000	Fylkesrådmannen	Fylkestinget/politikerkonto
Utdanningsetaten	Utvikling av kursopplegg om samisk kulturkunnskap (gjennomføres ved alle skolene)	2002	50000	Fylkesrådmannen	Fylkestinget/etterutdanningsmidler
De videregående skolene	Kursdager om samisk kulturkunnskap (gjennomføres ved samtlige videregående skoler)	2002	100000	Fylkesrådmannen	Fylkestinget/etterutdanningsmidler
SUM			1700000		